

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P2224

[Total No. of Pages : 4

[5147]-2

B.Ed. (Part - I) (General)

PSYCHOLOGY OF DEVELOPMENT AND LEARNING (Paper - II)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer to the two sections should be written in separate answer books.*
- 4) The word limit for answers to the 12 marks questions is 300-350.*
- 5) The word limit for answers to the 4 marks questions is 130-150.*
- 6) No supplement shall be provided to the students.*

SECTION - I

Q1) 'Heredity deals the cards and environment plays them.' Explain the statement with examples with reference to growth and development of a child. [12]

OR

What do you mean by individual differences? Write causes of individual differences. How can you bring about modification in personality and study habits of your students.

Q2) What is the need of 'special education?' How can you identify children suffering from the learning disability. 'Dyscalculia'? What activities can be conducted for helping the students with this learning disability? [12]

OR

Explain the concepts 'mental health' and 'mental hygiene' What are the factors that affect mental health of students? What efforts can be taken by a teacher to promote good mental health among his/her students?

P.T.O.

Q3) Answer the following (any 4) [16]

- a) What are the merits and limitations of experimental method?
- b) What are the causes of stress among students?
- c) Differentiate between growth and development.
- d) What efforts can a teacher take to create awareness regarding child exploitation?
- e) How does the knowledge of educational psychology help the teacher to improve the teaching-learning process?
- f) In what way does the 'e' environment contribute to individual difference among children?

SECTION - II

Q4) State the levels of teacher-student and student-student interaction. What will you do for creating healthy interaction in the classroom? [12]

OR

What is meant by thinking process? Write the types of thinking process. How will you develop creative thinking in your students.

Q5) Explain the concept of memory. Write the steps of the memory process. Suggest measures to improve the memory of students. [12]

OR

What is intelligence? Explain the nature of artificial intelligence. Write its importance in the field of education.

Q6) Answer the following (any four) [16]

- a) What objections are raised against behaviourism?
- b) Explain the concept of mind mapping. How will you use mind maps in teaching?
- c) Explain with examples the difference between sensation and perception.
- d) Explain Thorndike's laws of learning with examples.
- e) Explain with examples the steps of concept formation.
- f) Write the characteristics of an effective teacher.

Total No. of Questions : 6]

P2224

[5147]-2

B.Ed. (Part - I) (General)

PSYCHOLOGY OF DEVELOPMENT AND LEARNING (Paper - II)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील आकडे गुण दर्शवितात.
- 3) प्रत्येक विभागासाठी स्वतंत्र उत्तरपत्रिका वापरावी.
- 4) 12 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 300-350 आहे.
- 5) 4 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 130-150 आहे.
- 6) विद्यार्थ्यांना पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - I

प्रश्न 1) “पत्यांच्या डावामध्ये चांगली पाने मिळणे हे अनुवंशिक देणगीप्रमाणे आहे’ पण डाव चांगला खेळता येणे हे परिस्थितीच्या प्रभावाचे गमक आहे” – बालकाच्या वाढ व विकासाच्या संदर्भात सदर विधान सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

व्यक्तिभेद म्हणजे काय? व्यक्तिभेदाची कारणे लिहा. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व व अभ्यास मध्ये तुम्ही कसा बदल घडवून आणाल?

प्रश्न 2) विशेष शिक्षणाची गरज का आहे? ‘डिस्कव्हलक्युलिया’ ही अध्ययन अक्षमता असणारे विद्यार्थी तुम्ही कसे ओळखाल? अशा विद्यार्थ्यांना मदत करण्यासाठी कोणत्या उपक्रमांचे आयोजन करता येईल? [12]

किंवा

मानसिक आरोग्य व मानसिक स्वास्थ्य या संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्यावर परिणाम करणारे घटक कोणते आपल्या विद्यार्थ्यांचे मानसिक आरोग्य चांगले ठेवण्यासाठी शिक्षक म्हणून कोणते प्रयत्न तुम्ही कराल?

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [16]
- अ) प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे व मर्यादा कोणत्या आहेत?
 - ब) विद्यार्थ्यांमधील ताण-तणावाची कारणे कोणती?
 - क) वाढ व विकासातील फरक स्पष्ट करा.
 - ड) बाल शोषबां बद्दल जाणीव जागृती करण्यासाठी शिक्षकाला कोणते प्रयत्न करता येतील?
 - इ) शिक्षकाला अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया सुधारण्यासाठी शैक्षणिक मानसशास्त्राच्या ज्ञानाचा कसा उपयोग होतो
 - फ) 'इ' वातावरणामुळे बालकांमध्ये व्यक्तिभेद कसे निर्माण होतात.

विभाग - II

- प्रश्न 4) शिक्षक-विद्यार्थी, विद्यार्थी-विद्यार्थी आंतरक्रियेचे स्तर सांगा. वर्गामध्ये निकोप आंतरक्रिया होण्यासाठी तुम्ही काय कराल? [12]

किंवा

विचार प्रक्रिया म्हणजे काय? विचार प्रक्रियेचे प्रकार लिहा. विद्यार्थ्यांचे सर्जनशील विचार तुम्ही कसे विकसित कराल?

- प्रश्न 5) स्मरण संकल्पना स्पष्ट करून स्मरण प्रक्रियेच्या पायऱ्या लिहा. विद्यार्थ्यांचे स्मरण सुधारण्यासाठी उपाय सुचवा. [12]

किंवा

बुद्धिमत्ता म्हणजे काय? बुद्धिमत्ता संकल्पना कशी बदलत गेली? कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे स्वरूप स्पष्ट करा. व त्याचे शिक्षणातील महत्व लिहा.

- प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [16]

- अ) वर्तनवादावर कोणते अक्षेप घेतले जातात?
- ब) मनोचित्र ही संकल्पना स्पष्ट करा. मनोचित्राचा वर्गाध्यापन करताना वापर कसा कराल?
- क) संवेदना आणि अवबोध यातील फरक सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ड) थॉर्नडाईकचे अध्ययनविषयक नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- इ) संकल्पना निर्मितीच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
- फ) प्रभावी अध्यापकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.